

Z doma.

(Spisal Ivo Trošt.)

A, a, a! Kaj takega pa še ne v Slivju! Oba se ženita, oče in sin, in grajata drug drugemu: sinu je očetova izvoljenka premlada, očetu sinova preuboga. „A, a, a! Kaj takega še nikoli v Slivju!“ so se čudile stare in mlade Slivjanke, veliki in majhni Slivjani tiste dni, ko se je raznesla po vasi novica, da ženi stari Brlinec na mestu sina — sebe. Drug za drugega dobro vedoča sta šla v župnišče vpisat oklice, pa je srečal oče sina na župniškem pragu in mu zapretil:

„Ne boš je dobil!“

A sin očetu: „Ne boste je dobili!“

Nato stari: „Bomo videli!“

In sin: „Če Bog dá“, pa je bil sestanka konec; gori v prvem nadstropju pa je slivjanski vikarij zaprl okno ter sedši za pisalno mizo sklenil, da kakor ni stari ničesar opravil, tudi mladi Brlinec danes opravil ne bo; naj počakata boljšega vremena.

Slivje je nemala vas nekaj ur od Trsta ob široki dunajski cesti, od katere so podevali Slivjani lepe spomine nekdanjih dnij, množino dolgov in kraški ponos. V Slivju je bil oče Brlinec, če že ne prvi, vsaj med najpremožnejšimi vaščani. Njegova beseda je zaleгла mnogo, še več pa njegov denar, kadar je bilo treba povzdigniti svoj glas v blagor občine in v prosep lastne gostilne. Imel je torej vsekako zasluge in ljudstvo mu je bilo hvaležno ter ga čestokrat posadilo na županski stol, česar se je pa Brlinec, običajno seveda, čeprav navidezno — branil. In zadnje čase, ko je starcu srce vskipelo za nekdanjo varovanko Lucijeto, ki je imela poleg prijaznega lica nekaj stotakov, ni županil Slivjanom nihče drugi, kakor oče Jeronim ali, — kakor je rajši slišal: gospod Brlinec; zato so se Slivjani še bolj zanimali za pripravljajočo se dvojno svatbo.

Domači mladeniči so se skrivaje muzali za starim ženinom ter zbijali neslane šale o

njegovih sivih laseh, o njegovi starosti in o njegovi Lucijeti; v lice so ga pa po malem dražili, češ: vrl dečko, ki vzame najlepše dekle iz našega kroga. Lucijeta že ve, zakaj — —.

Brlinec pa je nekoliko ponosljaj in zadovoljno pritrdil: „Bomo videli!“ obrnil široki obraz in modre oči proti nebu ter imenitno zazdehal. Besedi — vrl dečko — in — najlepše dekle — sta mu bili tako všeč, da je v duhu fantom že priložil za „kolač“ — cel goldinar. Resnično je bil vrl dečko njegov sin Pepe in najlepše dekle Pepetova nevesta Pepina; a ta dva očetu Brlincu nista ugajala, kar se je jel ženiti: Pepina mu ni bila všeč, ker je bila sirota brez očeta in brez dote, in Pepe ne, ker si ni izbral bogatejše neveste. Neugnani jeziki so pa trdili, da je tega nesrečnega razpora kriva jedino le zvita Lucijeta, ki je čisto preslepila starega Brlinca.

Mislejeva Pepina, mladega Brlinca nevesta, je bila revna delavka, ki je sleherni dan hodila v mestno tovarno za užigalice; oče župan je zato mislil, da je za bodočo Brlinko in za županjo nesposobna.

Toda Brlinčev Pepe se ni dal ugnati ne očetovemu očitanju, ne grožnjam prihodnje mačehe Lucijete, ki mu je govorila nekoč:

„Pamet, Pepe, pamet; danes je denar vse!“

Pepe pa je odgovoril:

„Pamet, Lucijeta, pamet; tebi je res Brlinčev denar vse, a Brlinec, njegov sin in vse drugo nič.“

„Kaj? Tako se drzneš z menoj govoriti! Ti — — jaz ga ljubim . . .“

„Seveda: denar.“

„Pepe, ti si — — o Dio mio!“

„Kaj sem?“

„Ti si — ti si — hudič.“

„O, to pa ne, Lucijeta, sicer bi se ti bala mojega očeta, kaj?“

Ugriznila se je v spodnjo ustnico in poplajala rjave umetne kodre na čelu. Začela je drugače:

„In ti se zanašaš na njeno ljubezen, o caro mio, ona hodi v Trst; ti pa . . . ona!“

„ . . . In iz Trsta hodi poštena; jaz poznam Pepino! O, da bi moj oče tako poznal tebe!“

„Bi me pustil in rekel: vzemi mojega sina! Ali ne, Pepi?“

Mladi Brlinec je videl njene oči, bral je v njih prekanjenost in neodkritost ter se z gnusom obrnil strani:

„Kako ti pa more moj oče zaupati?“

„In še kako: zaupal mi je toliko, da ne bo Pepina nikoli gospodinja pod Brlinčevo streho, in ti — seve — če jo vzameš, nikoli gospodar.“

„To bi utegnilo veljati le do očetove smrti.“

„Potem bom pa jaz gospodinja in nihče drugi, caro mio.“

Ponosno je pokazala na junaška prsa, Pepe pa si je v zadregi grizel ustnice. Lucijeta je gledala njegovo krepko, lepo postavo, in skoro gotovo ji je bila bolj všeč, nego županov starikavi obraz; zakaj poželjivo je upirala vanj svoje žareče oči in jih pasla na njegovi nevolji; Pepe pa je po dolgem razmišljanju vskliknil odločno:

„Ti — nikoli!“

„Ha, ha, fantek, ne repenči se: jaz pridem v hišo, ti iz hiše. Le oženi se, le!“

„Saj tudi ne maram biti tam, kjer boš ti varala mojega očeta in za nos vodila še mnogo drugih.“

„Prav, prav, Pepi; va bene, addio!“ Tlesnila je lahkomišelnost z rokama ter se vrnila v hišo; Pepetove stopinje so pa odmevale po vasi malo ne kakor ondaj, ko je nosil ostroge. Jezno je stopal, barva mu je izginila z lica, pesti so se mu stiskale in ušesa so nekoliko preveč molela izpod pokrivala — njegova pokojna mati je trdila, da to pomeni srečo; v prsih ga je tiščalo, kakor ondaj, ko ga je brcnil vojaški konj, da mu je udarila kri skozi nos in usta, v grlu ga je nekaj davilo in v očeh ga je ščemelo,

kakor bi se mu hotele uliti solze . . . Vse bi bil strl, strl — —. Šel je naravnost v občinsko pisarno k očetu; tam se je takoj začelo silno vpitje, razgrajanje in razbijanje po stolih, mizah in klopeh. Slednjič sta prišla na cesto ter se zmerjala, preklinjala drug drugega, kar je sveto in drago — v obeh deželnih jezikih. Tu ga je oče odslovil:

„Le vzemi, kjer hočeš, denar; od mene dobiš — očetov del: suh — petak — za tako nevrednega sina veliko preveč. Še manj bi ti dal, ako bi smel.“

„Drugo bode te rajši zapisali svoji Lucijeti; seveda ona vas zna — voditi za nos.“

„Le spravi se s tisto nesramnico! Če zna Lucijeta res samo to, zna; tvoja ne zna niti tega.“

„Oče, kaj ste vi oče? Kesali se bode!“

„Kolikorkrat se bom spomnil, da si moj sin — — —. Glej, da mi ne prideš več pred oči! Hm, hm! Taki-le potepuhi, ki so komaj raztrgali nekaj hlač pri vojaki in pri tem potrošili več očetovih novcev, nego bi si jih upali svoje življenje zaslužiti —, taki da bi me zdaj strašili, hm! hm! Bomo videli! Ti bledota ti blede! Škoda, da te niso vojaški konji pozobali.“

In solze, ki so Pepeta, ko je odhajal od Lucijete, zaskalele v očeh, so ga sedaj kar zapekle in mu hkrati zalile oči. Odgovoriti ni mogel, ni hotel . . . Obrnil se je v kot bližnje hiše ter otrl oko z rokavom; potem je pa stopal ponosno, kakor da se ni zgodilo nič, skozi vse Slivje na drugi konec — jezen in žalosten — k Mislejevi Pepini, živeči s postarno materjo v borni hišici. Sklenili so še tisti večer, da pojde Pepe takoj v Trst prosit dela v tovarni za užigalice. Na to prihodnjo službo dobi pri dobrih prijateljih nekaj novcev, katere priloži Pepina svojim prihrankom; s tem kupita najpotrebnejšo pripravo in poravnata troške za — sv. zakon.

„Pomagajva si, kakor moreva“, tolažila ga je srečna nevesta; „ko bova služila oba in varčevala oba, bova tudi srečna oba.“

Ta nada je utešila Pepetovo jezo, da se je smejal sam svojemu in očetovemu govor-

jenju. Tudi bodoča tašča ju je tolažila in se veselila njiju sreče. Pepina ga je pogledala ljubeznivo in dejala:

„Saj sem ti pravila, da drugače ne bo nič: jaz sem reva in ti . . .“

„Ti si revež, reci.“

„Ti bi lahko nekaj imel, pa ti ne bodo dali; tudi brez tega bova živela, Pepe, kaj?“

Tako dolgo sta si sladila prihodnost z lepimi nadami, blestečimi načrti in zlatimi gradovi, da je stara mati prav glasno zadremala v kotu.

Še mnogo burnih prizorov je bilo pri Brlincu, še več pri Lucijeti, a odnehala ni nobena stranka. Pepe je dobil službo v tovarni in bil zato še drznejši. Dobil je na posodo denarja, prisilil očeta, da mu je dal materino doto s petimi goldinarji povrh, in pretil, da bo tožil za drugo. Oba bi bila že vpisala oklice, ko bi ne bilo novega zadržka: župan sinu ni hotel dati v imenu občine ženitovanjske zglasnice, a občinski zastop — da bi se oče in sin čim preje pobotala — je ni hotel dati staremu Brlincu.

Stvar je dobivala v Slivju zmerom bolj smešno lice, dasi je bila silno resna. Zato je domači vikarij prvič obema sovražnima ovčicama odrekel oklice, kar je še poostriilo nasprotstvo med njima. Slivjanska mladina pa je imela povod k novim šalam.

Nekoliko dnij pozneje so sklenili občinski očetje, in domači vikarij je potrdil, da se Brlinčevemu Pepetu dovoli ženitovanjska zglasnica, ker je županov sin, ker je sovraštvo pohujšljivo, ker vsa vas želi sprave in — ker je županova nevesta res premlada; sin se pa ne sme prej vrniti pod domačo streho, da se poleže jeza očeta Jeronima.

Prošnjo župana Brlinca je občinski odbor rešil tako-le: ako hoče imeti stari Brlinec mlado ženko, naj si zglasnico podpiše sam; občinski očetje nečejo biti krivi tujega greha.

Župana je ta nenavadna upornost iznenadila ter je, kakor pravijo možje baveči se s politikom, tudi izvajal posledice: podpisal si je ženitno dovoljenje, potem se je pa zahvalil za župansko čast, v svesti si, da ga

bodo prosili, da jo zopet sprejme. Odbor pa, ki je preskrbel podpis Pepetu, se je čudil, da njegov oče ni hotel razumeti dobrohotnega migljeja o mladi nevesti in o tujem grehu, in čuli so se v Slivju resni glasovi, da je Brlinčev odstop prava sreča za občino.

Toda Lucijeti ni bil vseč samovoljni ukrep njenega ženina, in prav občutno je kazala svojo jezo, da njen ženin ni več župan. Brlinec, boječ se, da se vse ne razdere, je nestrpno ravnal brke mimo nosnic in pridno mencial z obema rokama po žepih, dostavljal „bomo videli“ in slednjič milo prosil svojo izvoljenko, naj se zaradi tega ne skesa, naj mu tako neusmiljeno ne rani ljubečega srca posebno zato ne, ker bodo oklici kmalu končani. Nevesto so navidezno do solz ganile prošnje osivelega ženina in rahlo ga je vprašala:

„Ali bi bilo mogoče še umakniti ostavko?“

„Seveda, seveda; bomo videli; seveda, bomo videli“, je hitel Brlinec veselo.

„Še nocoj?“

„Še nocoj, da; bomo videli, takoj, dušica.“

„Tako, no, dobro!“

Brlinec je tekkel v pisarno. Lucijeta se je smejala za njim in ponavljala: „Mati županja, corpo di bacco, tudi to je nekaj.“

Še tisti večer je bil Brlinec zopet župan.

Kmalu potem so svatovali na obeh krajih: pri Brlincu glasno in burno in sijajno, pri Mislejki tiho in skromno, nikjer pa ne zadovoljno. Slivjanskega vikarija nada, da se bo spravil župan s sinom, se ni izpolnila. Brlincu se namreč jeza ni podela niti potem, ko so mu odborniki udano častitali, da je srečno pripeljal na dom mlado županjo. Pepeta in njegove mlade žene pa ni bilo več v županovo hišo.

Župan Brlinec je trdo stopal sem in tje, naravnal brke pokoncu, zdehal imenitno in molčal, če ga je vikarij opominjal, naj ukrene zastran sina, kakor se spodobi, a ukrenil ni ničesar.

Pepe je hodil s Pepino v Trst. Skoro sleherni večer se je vračal iz Trsta ter se željno oziral na rodni dom. O tem pogledu mu je pobledele že itak blede lice in v ne-

voljne gube se mu je nabral obraz, a le nerad je komu razodel svojo togo. Oblačil se je lepše kot prej, védel se je zmerno in uglajeno, občeval samo z boljšimi vaščani ter sploh kazal, da ne pogreša ničesar. To je ugajalo Pepini, ki si je mislila, da je le njena zasluga, če je njen Pepe skoro gospod. Pa v prsih ga je včasih skeleče zabodlo, in zdelo se mu je, da se mu pljuča niso še čisto pozdravila od takrat, ko ga je vojaški konj brenil, da je moral ležati več tednov. Ako ji je kdaj na skrivnem potožil, da mu ni dobro v prsih, da oče ni še nikdar tako dolgo odlašal s prijazno besedo, da ga hujska Lucijeta, ga je ona tolažila z navadnimi nadami, katerim že sama ni verjela več.

Minulo je že skoro leto, in Slivjani so že drugič napolnili sode s teranom, kar sta svatovala mladi in stari Brlinec, pa župan in sin se nista približala drug drugemu ni za prst. Pepe je bil otožen, in Pepina ga še ni mogla razvedriti niti s tem, da mu je razodela veselo novico, da dobi kmalu potomca.

Pepe je ostal žalosten navzlic njeni podojenji marljivosti in ljubeznivosti.

„Z doma, z doma sem, kako bi se vrnil na dom?“

Te besede je ponavljal, ko je hitel v mesto in iz mesta. Pa prahú, kamenja, potú in truda polna pot se mu ni prilegala ni zjutraj ob pričetku tovarniškega dela, ni zvečer, ko bi bil najrajši počival s tovariši pri kupici vina v razvedrilnem pomenku. Včasih je sicer prisedel k temu ali onemu vozniku, vendar ga je stala ta pot bridkih vzdihov.

Njegova nezadovoljnost se je še povečala, ko je meril to pot zopet sam. Pepini je na zimo zbolela mati, da ji je morala streči in puščati zaslužek. Služil je poslej samo jeden, jedli so pa trije. Pepe je obupaval in glasno kašljal, da so ga vsi sočutno gledali.

Po Krasu je zavladata zima. Burja je silila skozi okna in vrata na borna ognjišča, ko ni šel neko jutro iz Mislejeve hiše nihče na delo. Podolgaste kope so se zbirale na nebu in vlekale tje v morje; zeblo je pa prav

do kosti. Vozniki, prišedši s Kranjskega, so pripovedovali o snegu in zametih. Tedaj je v zvoniku slivjanske cerkve zapel mrtvaški zvon — pokojni Mislejki.

„No, zdaj pa lahko pojmeta v Trst, kakor sta želela; saj za gospôdo sta, ne za nas, credo mi“, pripomnila je mlada županja in vzdihnila za duše v vicah . . .

„Lucijeta, ni prav, hm! da tako govoriš.“

„Pa?“ sklonila se je po koncu in ga pogledala srepro.

„Veš, naši možje, hm! in tudi gospod vikarij želé, da bi se midva s Pepetom nekako, hm! pobotala — pa —.“

„Pa se pobotajta, a ne z mano.“

„Seveda: ti boš morala z mano.“

„V kot, kaj?“

„Ne baš v kot, le tako le bolj k starim naju bodo šteli.“

„Mene, ki sem mlajša od Pepine, k starim! Ljubi moj očka Brlinec, ti si pa res brljav — pa na pameti: tašča da bo mlajša od sinahe! Ha, ha! Že vidim, da ti moram nekoliko oči iztrebiti, moj stari ljubček; gospodu vikariju in vašim možem pa tudi hočem jaz pokazati, kdo je v Slivju župan.“

„Bomo videli“, sklenil je Brlinec, in drugi dan so videli pogreb stare Mislejke na občinske stroške, na izrecni ukaz županov, dasi sta Pepe in Pepina ugovarjala. Malo je bilo pogrebcev zaradi ostrega mraza in pa zaradi ugovorov mlade županje, ki je mnogo ljudij povabila v hišo in jih zadrževala, dokler ni minul pogreb; potem se je pa norčevala celó iz župana:

„Moj stari! Spodobilo se je vdeležiti se ti pogreba, saj smo si skoro — nekako v rodu, ha, ha, ha, corpo di bigoli, ha, ha!“

„Hm! V rodu — v rodu! Sovraštvo pretrga vse vezi, a rodnih ne, sem slišal od starih mož.“

„Pa tudi sklepa jih ne, veš, caro mio!“

„Saj pravim: ko bi ne bil vzel takšne, še vedno bi bil moj sin in mogoče — — bomo videli — —.“

Lucijeta je dvakrat trikrat obliznila lepe ustnice, kakor da hoče nekam pljuniti, potapljala skrbno urejene kodre na čelu ter

silno grdo pogledala svojega soproga sive lase. Slivjanski župan se je zbal pretečih pogledov svoje lepe Lucijete, popustil pogovor in zbrane ljudi, šel v pisarno ter premišljal, če ga bo imela ženka vedno tako v kleščah.

Kmalu potem je peljal Pepe za roko s pokopališča opotekajočo se Pepino, kateri je na burji in mrazu premrlo telo, ko je žalovala za mamico. Čutila se je osamljeno; le Pepeta je včasih pogledala po strani, a tudi on — njeno vse — se je držal zmrzlo, tudi njega so obhajale resne, tužne misli na pokojnico, na lastno revo, na smrt, večnost, a vse to se mu je podilo v spominu, kakor je podila burja oblake — vse pomešano s skrbjo za življenje svojih dragih, pomešano s tiho srčno željo, da se kmalu neha to nemirno prognanstvo iz očetove hiše.

„Z doma sem, z doma! Kako domov!“

Drugi dan je zopet moral sam v mesto. Pepina ni mogla ž njim na delo: žalost in mraz sta jo položila na posteljo. On je moral za zaslužkom, dasi mu srce ni dalo od nje. Moral je naročiti dobrosrčnim sosedam, da so pazile na bolnico ter potem glasno na cesti hvalile svojo brezplačno dobrotljivost.

V nekoliko dneh se je brezplačna dobrotljivost izpremenila v glasno godrnjanje in neslano namigavanje, in Pepe je moral seči v žep — po plačilo dobrodušnim sosedam. Poslej je bila postrežba sicer nekaj rednejša, pa tudi dražja; zakaj bolnica je največkrat dobivala od vseh jedij, katere si je naročila v krepčilo, le tisto, kar je ostalo na tujem ali domačem ognjišču postrežnicam.

Sam Pepe ni mogel vsem dovolj prislužiti; treba je bilo iti po shranjene novce. Poleg tega je vedno hujšo težo čutil v prsih, vedno ostrejši je bil kašelj. Zdelo se mu je, da je vsega kriva dolga pot v mesto in nazaj; zato je sklenil, takoj ko ozdravi Pepina, pustiti hišico upnikom ter si poiskati borno bivališče v mestu. Morda to celó omeči očeta, da odkaže Lucijeti kuhalnico in ognjišče, njega pa pozove na svoje mesto.

Življenje se mu je jelo kazati v lepšem svitu.

Ko pride neki večer upehan iz Trsta, vidi v hiši več ženskih kakor po navadi, vidi same nasimhajoče se obraze in sliši vekajoči glasek, kakoršnega ni slišal že davno. Slivjanske mamice so tiho stopale, prinašale to in ono, pogledovale na ognjišče in že težko požirale sline po željno pričakovanih „šnitah“. Pepe je zvedel, da je v hiši jeden državljani več — njegov prvorojenec. Srce mu je vstrepetalo, a se takoj umirilo, kakor tiču selivcu, kateremu so prikrajšane peruti.

Kasno so šli spat, in le s težavo so se ločile ženice od male hišice v skrbah za mlado mamico, v skrbah za ostale „šnite“ in dišeči teran. Pepe je slabo spal tisti večer in pozneje še mnogo večerov, a slednjič se je privadil in mirno spal tudi med otročjim vekanjem.

Sinka so krstili za Jeronima, dasi v Slivju razven župana Brlinca nihče ni imel tega nenavadnega imena. Vikarij je pa imel zopet važna pota k Brlincu in nazaj.

„Bomo videli, bomo videli“, je le-ta skomizgal z rameni ter se dobrovoljno nasmehal, če ga ni videla Lucijeta, ki je preširno norčujé se govorila:

„Moj stari Jeronim je dobil te dni vnuka Jerončka, pa še sina nima več!“

Mladi Brlinec je vedno bolj kašljal, pa vendar zadovoljnejše stopal v Trst sam, pozneje tudi s Pepino; saj se je sinko tako lepo smehljajal zvečer njemu in mamici! Škoda, da je bilo v tako slovesnih dneh treba misliti na selitev.

Naložila sta neko nedeljo popoldne pohištvo na voziček. Ni bilo mnogo, a bilo je lično in trdno. Na vrh sta postavila tudi zibel, jo skrbno obložila z odejo in obleko, Pepina je sedla k nji, voznik je pogнал, Pepe Brlinec se je šel poslavljat k sosedom, a k očetu ni šel, dasi mu je krvavelo srce.

Naslednji dan ga je v Trstu ves dan dušil silni kašelj.

Šel je k zdravniku, da bi mu le-ta povedal brez okoliščin, koliko časa še se bo mladi Jeronček veselil ljubkovanja na kolenih svojega očeta. In odgovor je bil: strani

od žvepla; če ne pustite tega dela pri užigalnicah, bo kmalu vašega življenja zadnji prizor.

Poslej je hodila v tovarno sama Pepina; on je iskal druge službe, gugal dete, pripravljaj jedila, hropeče kašljaj in strahoma opazoval, da so prihodki znatno manjši od troškov; treba je bilo zopet jemati iz prihrankov.

Oglasil se je za marsikatero službo, a ker še sam ni prav vedel, česa bi se najlože polotil, in ker je bil brez vsakoršnih spričeval, je bilo vse iskanje zaman. Povsod je bilo drugih sto na ponudbo, povsod so ga sprejemali hladno, odslavljali mrzlo.

Nekolikokrat se mu je posrečilo ob nedeljah pomagati natakarkem v bližnji restavraciji. Zvečer ali bolje zjutraj je prišel izmučen domov, skrivaj kašljaj, da se ne bi prestrašila Pepina; prijemal se za prsi ter bdeč sanjal grozne sanje, kako ga smrt grabi za pljuča ter mu jih trga iz živih prsij.

Slednjič je dobil službo natakarka v neki gostilni ter jel uravnavati življenje po nedanjih načrtih. Najeti je bilo treba služkinjo, da varuje otroka ter poiskati nekoliko prostornejšega stanovanja. S temi premembami so se pomnožili troški, a ne toliko kot dohodki. Pepe se je nadejal boljših časov.

(Dalje.)

Volja in nevolja.

(Slika iz življenja v pismih. — Spisal Velimir.)

VIII.

V Ječmenovem lazu,
mal. srpana 189 .

Dragi!

Nedelja je, Gospodov dan! Vse praznično, slovesno, veličastno! Vse zeleno, žito gre v klasje, na travnikih se upogiblje visoka trava. Solnce, to žareče solnce ne trpi na svojem prostoru ni jedne meglice.

Tam iz šole stopa dolga vrsta belooblečenih deklic in s šopki nakičenih dečkov, ki izginjajo pri cerkvenih vratih. Oltarji so obloženi s cvetjem in zelenjem, podobe zaljšajo sveži venci, sveče in svečice se utrinjajo in poigravajo z vetrcom, ki se prikrade skozi line nad okni. Zbor dečkov in deklic se vstopi krog oltarja, orglje zadoné, zvonovi zazvoné, pevci se oglašé, mašnik pristopi . . .

To je poezija! In ti milo-sladki spomini!

Pa kaj še! Med dečki kleči tridesetleten človek! Tudi on ima šopek na prsih. Iz očíj pa mu lijó neprestano kapljice spokorjenega veselja. Mlad je šel po svetu, okusil življenja sladkosti in grenkosti, potikal se je

po svetu in živel liki žival. Vrnil se je, in žarek milosti božje je posijal v njegovo zapuščeno, podivjano srce. Iskrica, ki jo mu je mati ukresala, zažarela je, zaplapolala in danes je pripravljen prvokrat z otroki vred prejeti Gospoda nebes in zemlje.

Ali te ne gane ta prizor? Mene je do dna srca in solze so mi kapale po licih, ko je prejel božje Telo iz mojih rok.

Ali, božja ljubezen, kako globoko posezaš človeku v srce! In ta ljubezen, ljubi moj Radoslave! mora tudi v Tvojem srcu najti prostora. — Kaj je ljubezen, ki jo Ti opevaš? Ljubezen je pač, ali ljubezen do stvari, ki zakriva ljubezen do Stvarnika. — Prav govoriš, da je ljubezen bila in bo, toda ta ljubezen ne seza onkraj groba. Izginila bodeva oba s svetovnega prizorišča in šla v večnost: a ljubav, ki gore prestavlja, ta ljubav naju bo zjedini v prostorih večnega veličastva, in nobena druga. Ljubezni so različne: Ti imaš ljubezen do poezije, ljubezen do Josipine, ljubezen do matere: ali vendar morajo biti vse te ljubezni podrejene jedni najvišji ljubezni. Tudi meni boš lahko naštel različne ljubezni: ljubezen do politike,

Kot senca naglo odbeži.
 Odmeril Bog je za človeka
 Število mesecev, da teka,
 In mu postavil je mejé,
 Pa človek sam ne ve nič, kjé.
 In kaj potem, ko ukončan bo,
 Ko kakor cvet zatrt, pobran bo,
 Ko njega smrtna noč zatmè,
 Li delati bo mogel še?
 Prav kakor kadar veter dahne,
 Se potok posuši, usahne,
 S človekom boče, ko zaspí:
 Poidejo mu vse moči . . .“

Dovolj mi je, dovolj zdaj bilo;
 Premišljal to sem besedilo.
 Tako ti piše mož trpin,
 Ki bil kot ti je žene sin;
 Ki po življenja težki dobi,

Spoznal je v pravi je podobi,
 Da naglo, naglo odbeži, —
 Kako pa misliš človek ti?
 Preradi zabijo, preradi
 Zemljani v lepi dobi mladi,
 Da treba je loviti čas,
 Če ne pa čas ujame nas . . .
 Sedel sem v senčnici na vrti,
 Pri knjigi sem sedel odprti,
 Obhajal dušo mi je kes,
 Izpreobrnjen bil sem ves.
 In sklenil sem takrat slovesno,
 Da smatral bom življenje resno,
 Da delati bom koj začel,
 In to obljubil sem in del:
 Odslej porabil vsak bom časek
 V čast Bogu, domovini v hasek; —
 Trenutek vsak bo tvoj, Gospod,
 Pa tvoj, ti moj predragi rod!

M. Prelesnik.

Z doma.

(Spisal Ivo Trošt.)

(Dalje.)

Bližala se je zima, in mladi Brlinec je mirneje zrl v bodočnost nego kdaj prej. Včasih je pa zakašljaj poleg Pepine tako na glas, da ga je prestrašena pogledala. Tolažil jo je, da mora biti temu vzrok večkratni prepih in pa premalo spanja.

Ko je videl na ulici domačina iz Slivja, se mu je nasmehnil in rekel, da mu je bolje nego očetu doma, in Slivjan, po njegovi obleki sodeč, mu je verjel. Vse to je pa delal Pepe navidezno, nalašč, da bi pokazal mačehi Lucijeti, kako malo mu je škodovala; a v srcu mu je vedno tlela iskrena želja po očetovem domu, po rojstveni hiši in domačem gospodarstvu. S to mislijo se je baval še osobito potem, ko mu je povedal neki Slivjan, kako so se začeli prepirati pri Jeronimu Brlicu: ona hoče živeti kot svobodna gospa, soproga pa prezira in preklinja ter skrivaje ne zanemarja prejšnjih častilcev. Oče Brlinec zdihuje, ugovarja, opozarja na svoje župansko dostojanstvo, grozi, da pokliče sina domov ter mu oddá gospodarstvo in pojde sam v

— kot —. Lucijeta se mu pa smeje: „Ko bi mi bilo znano, da bom tako malo časa županja, bila bi rajša vzela sina nego očeta, ha, ha!“

Prepozno je spoznal Brlinec svojo zmoto.

Te žalostne novice so napolnile Pepetovo srce z veselo nado, katero mu je kalila samo brezozirna trpkost vsakdanjega življenja: vedno huje ga je davil kašelj, vedno grje je pljuval, in vsled tega nekega dné doznal, da je brez službe, ker vsakdanji gostje v gostilni ne marajo bolehnega, sušičastega postrežnika.

„Nič drugače nisem mogel ukreniti, oprostite! Zeló nerad, a kruh je kruh, in zato vam moram odpovedati nadaljnje službovanje v svoji hiši“, pisal mu je gospodar za odločilo.

„A, kruh je kruh!“ je ponavljal, „da, kruh je kruh!“

Burja je pihala po tržaških ulicah, ljudje so se zavijali v gorko obleko in kriveči se v dve gubi hiteli po opravkih; a kogar ni

sila tirala na ulico, tiščal se je doma na gorkem. Brlinčev Pepe je pomagal služkinji, ki je bila povsem odveč, popravljati ogenj, pestoval Jerončka in gledal skozi okno brez namena, brez nade. Burja je žvižgala, da se je stresala hiša in so škripale duri. Pobralla je pepel z ognjišča, a vse to ga ni vzdramilo, da bi zinil besedico.

Mučile so ga nujne skrbi.

Ženin zaslužek je komaj tolik, da bi zložno izhajala ob njem sama; plačati treba zaostalo stanarino za več mesecev, plačati deklo in jo odsloviti; drva bodo gorela še par dnij, živeža ni več, denarja nič, dolgovi pa toliko, da mu nihče več ne dá na kredo niti žveplenke. Kam sedaj?

Ž njenim tedenskim zaslužkom potolaži komaj za šest dnij trgovca z jestvinami. — Obšla ga je dobra misel: segrel je roke nad štedilnikom, poiskal zaručavelo pero in list papirja, pomaknil je stol k mizi ter pisal očetu in prosil, naj mu pomaga iz zadrege, a spora ni niti omenil. Z olajšanim srcem je hitel z listom na pošto in veselo čakal odgovora.

Pepini ni o tem ničesar opomnil, odgovora pa tudi ni bilo in morda ga sploh nikdar ne bo; če pa pride, bo-li ž njim zadovoljna Pepina, ki še vedno trdi: tudi brez tega bova živela?

Bližal se je konec tedna. Po tržaških strehah je belil sneg, burja je nehala, a mraz je ostal. Pepina je v nedeljo popoldne slonela na jedni strani ognjišča, Pepe na drugi; deklo sta odslovila z obljubo, naj pride po zaslužek čez nekaj dnij; na mizici ob oknu je pa ležalo pismo iz Slivja: na mestu Brlinea je odgovorila. — Lucijeta.

„Jaz mislim, da bi bil na to-le najboljši nikakšen odgovor, ali ne, Pepina?“ rekel je Pepe.

„Kaj, nikakšen odgovor, ko nimava niti zrna soli pod streho! Kar odpovedno pismo na očetovo dedščino pošlji — za vse, kar misliš da bi še mogel dobiti, kakor pravi list, — pa nam bo bolje. Tistih šest sto, ki jih ponuja Lucijeta, nam pomore.“

„Ne veš, da je to lečna jed, s katero izgubim pravico do očetove dedščine, ki ni

nič manjša nego celo Brlinčevo premoženje. Ha! Jaz sem jedinec!“

„Pa umiraš na tujem, ko oče dobro ve, da ti je hudo; potreben si zdravnika, zdravil in postrežbe. Ali ne veš, kaj pomeni ta kašelj; hro, hro-hro, noč in dan? Pomagaj si z mamonom, ki ti ga ponuja Lucijeta!“

„S tem nikoli!“

„Moj dragi, oprosti, da govorim tako naravnost. Kaj bi meni in dečku koristila vsa tvoja dedščina, če izgubiva — tebe?“

Pepe je dobro čutil resnico njenih besed, a trdnejša mu je bila volja: od Lucijete nikdar ne vzamem ničesar. Zato je rekel brez ozirno, kakor morda ne že davno: „Boljša od takega ponižanja je smrt!“

Pepina ga je pogledala, da-li resno misli, kar govori, in videča njegovo motno, bolno oko, njegov odločni nasmeh na licu, je glasno zaplakala:

„Torej smrt za vse lepe nade!“

Dvakrat, trikrat je pogledal skozi okno, po kuhinji, štedilnik, pa zopet Pepino, ki se mu je zasmilila.

„Čuj, moja draga! Če sprejemem nesramno Lucijetino ponudbo, ne bom smel nikdar več pod očetov krov drugače kakor kot tujec. Sedaj smo z doma vsi, in ostali bi z doma, toda jaz — jaz upam — —.“

„Upaj, le upaj in umri! Umrimo vsi za tvoje upe!“

Zopet je zakašljaj, pogledal skozi okno, po kuhinji in štedilniku, a plakajoče Pepine ni pogledal; nista se umela.

Molk je predramila služkinja, prišedša tirjat zaostalo plačilo. Prav osorno je zahtevala zaslužene novce ter grozila s tožbo, oziraje se po kuhinji in po spalnici, če vrže vsa oprava toliko, da bo plačana. — Trgovec z jestvinami je tudi obdržal tedenski zaslužek in tedensko knjižico z opombo, da ne more dajati več, dokler ni vse poravnano; poslal je pa listek z ne preveč ljubeznivim opominom, da naj izvoli poravnati diferenco v štirinajstih dneh, sicer —. Pekar se je tudi priporočil za tiste novčiče, sicer ne morem več —, in hišni gospodar je naročil vratarju z debelim, ukazujočim glasom, naj opozori

stranko, da je dotično stanovanje oddano že drugam. V dveh tednih naj izprazni, njemu pa dotlej poravna stanarino zadnjih mesecev. Mlekarica je že nekaj dnij pomenljivo počakavala v kuhinji, gotovo ne iz prijaznosti.

Brlinec se je prijel za glavo, v prsih mu je zahropelo. Pepina je skočila po koncu, glasno kliče na pomoč, bivša služkinja je prestrašena zbežala, Jeronček je jokal v postelji.

Prišli so pa še drugačni dnevi.

Pepe je zopet strmел pred-se lačen, mrzel, obupan. Zadnje kaplje mleka je zlil otroku v steklenico ter mu jo položil k ustom. Prijetno je dišalo tisto mleko in le s težavo se je premagal, da ni steklo po njegovem suhotnem grlu; od jutra namreč ni užil ničesar.

* * *

Znočilo se je. Pepina je prišla domov ter našla spečega Jerončka in dremajočega soproga. Bala se je buditi ju, zakaj zopet bodo tožbe, glad, mraz, žaljenja od brezozirnih upnikov.

„Si-li kaj prinesla?“

„Moj Bog, kaj naj prinesem iz tovarne? Lačen želodec. Ali je ostalo kaj kruha?“

„Vse sem dal dečku; saj tako ni bilo mnogo.“

„Bog pomagaj, pa sem mislila, da mi bo tisti grizljaj za večerjo. Veš, da brez kosila in brez —.“

„Nisi-li kosila z ono, ki dela pri tebi v sobi?“

„Danes je šla jest v drugi konec; menda se je bala, da bo zopet ob polovico kosila.“

„Pa nisi mogla vsaj domov gredé stopiti kam po malo juhe, k prijateljici, znanki!“

„Sem bila pri mnogih, a vse so me odpravile ljubeznivo in prezirljivo, češ: ne kuhaš sama mesa? — Mesa! Saj še kropo nimam!“

„V treh dneh bo treba na cesto!“

„Ali ti nisem prav govorila oni dan: sprejmi, kar ti ponuja Lucijeta, reši sebe in nas; čemu ti bo dedščina po smrti?“

„Ti res misliš, da mi je smrt že za petami!“

„Ne smrt, samo njena sestra lakota, kar je še huje, ker nisi podpisal odpovedi.“

„Težavno je, težavno, veš, Pepina“, je začel mirneje, stisnil se v dve gubi na posteljo in jel težko dihati, kakor da sanja grozne sanje; vsak njegov dih pa je bil vzdih k Vsemogočnemu za pomoč, katere se je, po tolikih udarcih nesreče, nadejal prav malo. Nekaj mu je šepetalo, Pepetu se je zdelo, da je Pepinin glas: Pa bi se udal očetu; oba bi že ugnala tisto — Lucijeto . . . Pa bi se udal . . . bi se udal!

„Nikdar!“ je planil po koncu kakor v sanjah, pa se zopet onemogel sesedel na posteljo in molil obupno, molil iz navade . . .

Poslej je sleharni dan kaj zmanjkalo od hišne oprave in jelo množiti brezpotrebno zalogo v zastavljalnici. A ker sploh ni bilo mnogo takega, ki bi imelo kaj cene, je kmalu tudi nehalo zmanjkovati iz bornega stanovališča. Ostal je polomljen stol, črviva miza, par loncev in kup cunj, ki je bil poslej zaloga obleke, ležišče ter ogrevalnica želodca in premrlih udov.

S solznimi očmi in tresočimi sklenjenimi rokami sta prosila debeluhastega gospodarja, da jima za gotovo plačilo pusti vsaj kotiček pod streho v tem neizproslem mrazu. In velikodušni mož se je zasukal nekolikokrat z leve na desno, potem z desne na levo, puhnil modrikast dim dišeče smodke skozi nos in usta ter jel proklinjati množeco se revščino na svetu in pa — svoje premehko srce, ki mu brani take-le nemaniče brcniti hladnokrvno čez prag. Slednjič jim odkaže poleg dvorišča nekdanjo drvarnico, „če plačata najemnino naprej.“

Dobro je bilo to stanovanje, dasi je bilo vlažno in ni branilo mraza in burje. Rada ali nerada je tekla Pepina v tovarno prosit, da ji izplačajo zaslužek prihodnjega tedna naprej. Dvakrat se je opotekla na poti, zakaj že več dnij jim sta bila jedini živež kruh in voda; toda skrb za stanovanje je nemala skrb.

A Pepina se je uštelá: blagajnik jo je zavrnil, da je to predrznost in ji poleg tega še zapretil, če ne bo pri delu pazljivejša. „Ako bodele kakor zadnje tedne samo dre-

mala, jokala in gledaje kimala kakor speči zajec, vam odpovem delo in dobim drugo. Hodite!“

Nazaj gredoči se je temnilo pred očmi. In morda je baš njen obupni obraz ganil hišnega gospodarja, da je zopet preklinjal svoje premehko srce, oziral se v njene ob-jokane, okrvavele oči in obljubil, da počaka za plačilo do nedelje. S slovesnim, zapovedujočim glasom je zapretil, da ga tedaj več ne premoti nikakoršno jadikovanje.

A kje naj dobi kaj hrane?

V oškrbljenem vrču je bilo še nekaj vode, drugega živila pa niti toliko pod streho, da bi se mogla miš oteščati. Tisti dan je prišla Pepina zvečer lačna domov, celi dan ni zaužila ničesar.

„Ali si že vse pozastavila?“

„Vse, saj veš — —. Ne, ne, še nekaj, čakaj!“

„Pa jutri bo nedelja; moral bom čakati ponedeljka, ker je zastavljavnica zaprta.“

„Ponudim komu bližje — kakemu znancu. Morda se me usmili.“

On niti ni več mislil, kaj bi utegnilo še ostati od nezastavljenih stvari, niti ni vprašal, kaj zastavi, marveč silil mrmraje na kupu cunj:

„Izkusi, izkusi! Jaz sem malo živ, in dečka sem komaj umiril s sto obljubami.“

Ona je nečesa iskala med cunjami v kotu.

„Kam si dejal Lucijetino pismo?“

„Mora biti tam v listnici. Čemu ti bo?“

„E, tiho bodi! Kašelj te duši! Potrpi! Nova misel, nova misel, rešilna misel! Le kje je pismo?“

„Mora biti tam; le išči!“ Pepe je dvignil mršavo glavo, Jeronček je zajokal, in njegovo mater je z novo mislijo prešinila nova moč.

„Tukaj le je, hvala Bogu; sedaj hočem videti, če je pravica tudi za nas!“

Ogrnivša črno ruto z dolgimi cembii, kakor se ogrinjajo postarne ženske v tesnih ulicah starega mesta, je hitela na ulico, po ulici naprej v prodajalnico — —.

Pepe se je dolgo stegal po ležišču, tiščal zdaj jedno, zdaj obe pesti v trebuh, pa vse to ni nič zaleгло: lakota se ni dala utolažiti.

Za debelo uro se je vrnila ona; najprej je postavila na mizo konec smrdljive lojeve sveče ter jo prižgala, tresoča se na vsem telesu; potem je zložila na cunje poleg Pepeta in dečka: kruha, surovega masla, gnjati, slanine, jajec, zabele, moke, mandeljev, dišav, zelenjave, olja in mesa; z dna košare je potegnila slednjič tudi steklenico vina.

Mala pečica, ki je doslej z družinico vred zmrzovala v kotu, začela je dihati dobrodejno toploto. Ko so pogorela ostala polena, je žalostno — kakor bi vedel, da poslednjič — zajecal v Pepinih rokah jedini stol in romal v nenasitno žrelo male pečice — kuhat večerjo.

Pepe je ždel na ognjišču in največ mižal; le včasih je polagoma dvignil desno trepalnico, pa jo brž zopet zatisnil, da bi mu pre-naglo ne izginil prijetni sen. V dobri pol uri pa je dišalo v nekdanji drvarnici kakor ni že davno ali pa še nikoli: Pepina je pripravila kraške štruklje.

„No, mož, ali ne vidiš, kaj je poleg tebe? Vzemi in jej! To sem pridobila jaz, vedi! Pogum, srčnost, Pepe!“ — Pogledal je ne-zaupno njo z obema očesoma in še nezaup-neje jedi poleg sebe; toda dišalo je, prijetno dišalo: slanina, gnjat, juha . . . kaj takega ni bilo v njegovem grlu že nekaj časa, joj, koliko časa! Sam vrag mu je navdihnil misel, odkod vse to? Morda ima pa res ona tukaj kakšno prepovedano znanje kakor je trdila Lucijeta! Te ženske — vedó vse!

„Je pošteno, vse pošteno kupljeno, le plačano še ni, pa bo, ne boj se“, prehitela ga je, in sram ga je bilo, da je dvomil o njeni zvestobi, in da ga je baš ona zalotila v takih dvomih.

Kakor bi se ji kam mudilo, molčala je več kot navadno in hitela z večerjo; tudi njega je lačni želodec in prijetni duh jedil premagal, da je okusil, jedel in jedel — in dolgo je jedel, da je pokrepčal svoje skoro že do cela oslabele telo. S tem so utihnili tudi vsi pomisleki.

Bil je prijeten večer v bornem stano-vanju. Pepetu se je nocoj polegel celó kašelj, in soproga mu je zaupno zrla v oživelá lica.

Tudi Jeronček je ponosno sedel na tleh poleg sklede, z malo ročico mikastil zabeljene štruklje in jih nosil v usta. Takega praznika ni pomnil.

Pozno so legli, in dolgo jih ni objel spanec; Pepe je tožil, da ga boli glava, ona ga je dražila, da se je preveč najedel.

Tudi drugo jutro se je Pepina nenavadno dolgo mudila v mestu. Rekla je, da je bila pri maši, potem da je šla prosit v tvornico, da bi jo vzeli na delo, pa da jih je vse polno in jih še nekaj ostaja; slednjič se je še pomudila z znankami, da bi zvedela za kak drug posel. Vrnivša se je govorila naglo, strastno in nesigurno, a Pepe ni opazil, da se nekaj skriva za mnogimi trditvami. Bolel ga je želodec, in Jeronček je kazal na trebuh s tožbo: „Tu-le kača, pa-pa, ka-ča!“

Z obema je bilo mnogo opravila.

Dva dneva pozneje je pismoša izročil Pepini pismo s petimi pečati.

„Odkod to?“ je vprašal soprog radovedno. Zopet so se ga polastili dvomi kakor oni večer, ko je Lucijeta rekla: „Hm! Hodi v Trst!“ Tisti votli, suhi kašelj se ga je lotil in ga spomnil bede in stiske.

„Odkod, odkod?“ Iz zavitka pade šest stotakov. Pepe pa pogleda poštni pečat in zarjove: „To je moja dedščina, to je Jakopova lečna jed. O, za to se ne odpovem domu. Očetov jedinec sem — jaz Brlinec Pepe — jaz . . . jaz . . . jim pokažem!“ — Pa ničesar ni pokazal, zakaj kašelj mu je zopet nagajal, in prej nego se je umiril, je opazil, da je sam z otrokom.

Pepina je pobrala denar in bežala — plačevat dolgove. Več ur je ni bilo nazaj, in on je sploh dvomil, da se vrne, ker je tako vskipel. Mislil je in ugibal marsikaj, največ pa slabega. Tisti dvom: „Hm! Ona hodi v Trst!“

Hitel je za njo, hitel jo je iskat po vseh znanih krajih, zlasti prodajalnicah, pa povsod so ga odpravili: „Ravnokar je odšla!“

Obupno se vrne na stanovanje z novo skrbjo: Bog ve, kaj se je zgodilo sinku? Stopal je naglo, da so mu prsi hropele, in srečal pred durmi Pepino z navadno koša-

rico na roki. Boječe jo je vprašal, kje se je motala tako dolgo?

„Nakupovala sem za večerjo in za jutri; veš, da sva oba brez službe. Jutri moraš ti pogledat za delo, pojutrišnjem zopet jaz in tako dalje, da se nama umeri košček kruha.“

„Mam-ma!“ je vzkliknil Jeronček, ugle-davši jo na pragu. Pepe je pa jadikoval o zapravljeni dedščini in si ruval lase z glave: „O sedaj pa nikdar več domov, nikdar domov! Z doma sem se pregnal sam! Z doma kot potepuh, in vendar nisem jaz kriv ničesar . . .“

„Kdo ti je dovolil, kdo je zame podpisal odpoved?“

„Sama; kaj sem pa hotela? V tovarni so mi odpovedali — —.“

„Pa tista listina je neveljavna.“

„So priče.“

„Tudi te so neveljavne.“

„Saj sem rekla, da je tvoj podpis. Ali boš zato mene tožil? Živeti treba . . .“

„O, jaz bom pisal očetu, še danes bom pisal, da je vse neveljavno.“

„Tudi — uporabljeni denar?“

„Tega že vrnem sčasoma; saj sem vrnil že mnogo, ti veš in oče ve.“

Pepina ni več ugovarjala; dnevni red za prihodnji dan se je pa premenil tako, da je ona iskala dela, on je pa pisal očetu.

Zaman so bile poti prve dni. Pepina ni našla zaslužka, on je godrnjal, da je poslej brez službe in tudi brez očetove dedščine, od katere bi ga oče ne bil nikakor izločil, kakor je grozil v dneh sovraštva in togote.

Koncem tedna je dobila Pepina službo hišne postrežnice v neki bogati rodbini. Uspeh prve poskušnje s Pepetovo dedščino in boljša hrana sta jo okrepila, nesreča je utrdila njen značaj, on je pa vedno brezuspešnejše iskal službe in vedno huje kašljal.

V nedeljo pride odgovor iz Slivja.

Jožef Brlinec

v

Trstu.

Tvoje pismo sem resnično prejel. Tisto, kar praviš, da nisi prav podpisal, je že prav podpisano. Če sem jaz zado-

voljen, bodi tudi Ti. Saj veš, kako je z nama. Moji ženi se zahvali, da si sploh kaj dobil. Jaz sem Ti že odrinil petak. Da bi se odpovedna pogodba razdrla, o tem ne misli, ker bi bila taka misel prav tako nespametna kakor ona, da dobiš še kaj od moje hiše. Tukaj sem jaz gospodar in moja žena gospodinja, po moji smrti bo pa ona in najini otroci. Bog Ti daj dobro!

V Slivju, . . .

Jeronim Brlinec.

Pisava je bila Lucijetina, podpis očetov.

Ta list je prebral lepo slovo iz skromnega doma Pepeta Brlinca. Ona je nekaj zaslužila, tudi je prinašala zvečer domov ostanke različnih jedil, pomagala mu je iskati dela in zaslužka, da bi ga utolažila, pa se ji ni posrečilo. Jezil se je na ves svet, a najhuje na svojo ženo, kateri je v zvičajnosti primerjal samo Lucijeto.

Celó mali Jeronček, ki je dobil v tem času mnogo zob ter jel nerazločno brbljati, se je odvadil negovanja na očetovih kolenih. I njemu so se zdeli čudni ti prepiri, ta jok, ta očitjanja. Ko se je solzila mamica, je plakal tudi on; ko je oče stiskal pest, se je grozil tudi Jeronček, a ljubše mu je bilo, če sta se oba šalila in smejala.

Spomladi je dobil mladi Brlinec delo na nekem vrtu; s tem je bilo vsem polajšano. Ostalo dedščino sta dala v hranilnico ter živela o dnevnih prihodkih. Omislila sta si celó nekaj obleke in dvakrat šla tisto poletje z Jerončkom ob nedeljah v mestni vrt.

Znanci in znanke so govorili: Brlinec si zopet pomaga.

Kašljal je sicer še, toda delo na prostem zraku ga je okrepilo; prej blede lice mu je nekoliko zarjavelo. In ko je srečal njegov oče v Trstu domačina in vprašal, kako je njegovemu Pepetu, zvedel je, da mu je mnogo bolje; tedaj je Jeronim Brlinec ponosljaj, pomigal z ramama in imenitno zazdehal, rekoč: „Bog mu daj dobro, jaz sem mu že dal še več, nego je vreden!“

Mož se ni rad predolgo pogovarjal o svojem sinu.

Domačini so se navadno spogledali po njegovem odhodu, posmejali njegovemu vedenju ter pristavljali: „Ti si mu dal, kolikor je hotela Lucijeta — revež!“ Sploh je bilo znano, da ne sme župan Brlinec doma o Pepetu niti črhiniti, če pride v Trst, ga ne sme obiskati, in če začne tožiti o starosti, mu ona pokaže hčerko, češ: ako si ti star, sem jaz še mlada, poveretto!

Pepe se je umiril in živel redno, in vse bi mu bilo menda šlo po sreči, ko bi se ne bližala zima. Izgubil je delo, ker ga niso več potrebovali, in zopet je strmel žalosten skozi okno na dvorišče. Pepina je bledela, tožila, kako težko prenaša bremena po visokih stopnjicah; ponavljala je tudi, da ji je mlada gospodinja že često priporočala, naj z ozirom nase preneha vsaj za par mesecev s težkim delom. Pepe je dobro umel to ponavljanje in prav nič ga ni bil vesel.

Zima je razgrnila svoj plašč čez spečo naravo. Brlinčev Pepe ni kakor druga leta nakupoval obleke in drv, ni skrbel za živž naraščajoči družinici; molčal je, gledal top in mislil cele ure, mislil, da so ga bolela senca ter si slednjič mislil, da nič ne misli. Predramil ga je iz takega mrtvila samo suhi, v grlu žvižgajoči kašelj in tedaj mu je za nekaj hipov zopet jasneje stopil pred oči ves položaj: krst se bliža v družini, zima je na pragu, beda — no, ta ni na pragu, marveč gleda že prav oblastno skozi okna in vrata iz malega stanovanja, katerega najemnina vpije že nekaj mesecev po plačniku.

A živeti treba. Lakota je neukrotljiva velesila.

Po cerkvah so oznanjali vesele božične praznike, oznanjala jih je pa tudi narava z mrazom, s sneženim vencem nad Trstom in z golim drevjem po okolici. Tedaj so dobili v Brlinčevo družino novega uda — Marijo, katere prihod je povzročil, da so izginili iz hranilnice še zadnji sledovi nekdanje dedščine, dasi so deklico vsled bednih razmer krstili le doma — za silo, preloživši slovesnost na boljše čase . . .

Jedna usta več, a zaloge nikjer, zaslužka nikjer.

V zastavljalnici ne bi ponudili za vso novo in staro šaro Brlinčevega stanovanja par kron. Prodajalničar je slutil denarno zadrego svojega odjemalca in mu, boječ se izgube, pokazal vrata.

Začeli so zopet zmrzovati in životariti o suhem kruhu in vodi, kar ne zadošča niti normalno zdravemu človeku, kamo-li doječi materi. Pepino so jela boleti prsa: sebe ni imela s čim napravljati, otroka tudi ne. Krčevito se je zvijala na postelji, poleg nje mal črviček. On je letal kakor brez uma sem in tje, prosil, zaklinjal, pretil pri znancih in dobrotnikih, pri nekdanjih gospodarjih in sploh pri premožnih ljudeh. Hišni gospodar ga je dvakrat zapodil in se obakrat jezil na svoje mehko srce, ki mu še doslej ni pu-

stilo tega capina vreči na cesto. Nazadnje ga je pa še ozmerjal, da je socialista, rudeči socialist — nevaren državi in človeštvu!

Vrtnar, kateremu je delal lani, odpravil ga je z nekoliko krompirjem in zelenjavo; to je zaleгло lačnim želodcem v pičlih obrokih bore malo. Drugikrat ni dal mož ničesar več.

Kam sedaj?

Prijemal se je za prsi, hodil ob morju gori in doli, postajal vsled slabosti in ukrepal, kam bi obrnil zadnje novčiče. Pripravljen je bil tudi krasti, a Pepina mu je odsvetovala, češ, ako umremo za gladom, umremo vsaj pošteno. Iz gostiln in prodajalnic je mamljivo lepo dišalo.

A jesti treba, sami duhovi ne zadoščajo za dolgo.

(Konec.)

Volja in nevolja.

(Slika iz življenja v pismih. — Spisal Velimir.)

(Dalje.)

XI.

Na Dunaju, vinotoka 189.

Predragi!

Danes le nekaj vrstic!

Izkušnjo sem napravil. Saj veš, da je veselje v Izraelu. Dobro smo pognali večrajšnji dan. Še mi gomazé po životu vinski duhovi. Krok je bil dostojen takega dneva. Vesel sem še danes. In kako bi ne bil? Saj smo peli slovo vojaškemu stanu! Kot rezervni častnik bom hodil po beli Ljubljani, rožljal z bridko sabljico, da bodo Ljubljankanke kar postajale ter strmele nad mojim junaštvom.

Toda oprosti mi, da se tako otročje veselim! Saj otroci so srečni.

Pa še nekaj! Povrnem se in ne bom več tako hitro požiral dunajskega prahu. Baron Sieg me je povabil na svojo grajščino, da

bom tamkaj poučeval njegovega sina. Koliko spominov iz romanov, ki sem jih bral, se mi oglašajo! Novi časi se obetajo, zadovoljnost se mi vrača, sreča se mi proročuje. — — — Življenje v gradu na kmetih je bilo od nekdaj moj vzor.

Pač pa bom tudi sam študiral. Za prvi državni izpit bom delal nalogo iz slovenščine: „Kaj je Prešeren Slovenec?“ Prosim, da mi pošlješ prvo izdajo Prešernovih poezij iz l. 1849.

Vse dobro. Celó Boga bodem prosil v grajski kapeli ljubega zdravja, katerega sem še precej potreben. Ni še vse v redu v mojem mehu!

Da si mi zdrav i Ti!

Tvoj

vendar jedenkrat veseli
Radoslav.

Z doma.

(Spisal Ivo Trošt.)

(Konec.)

Neko jutro ni bilo baš mnogo življenja v tržaškem pristanišču; sem preko morja je vlekel veter ter dvigal prah po ulicah. Tu in tam je žvižgal parnik na odhod potovalcem.

Naš siromak je začel natančneje opazovati pristansko obrežje in morsko globino. Marsikje se mu je zdel pripraven, samotni kraj, kjer bi srečno utonil, a stopal je nemo naprej. Zdelo se mu je, da sliši glasek malega Jerončka: „Ata, pridite kmalu! Ata lačen! Ata kruha!“ In ta glasek ga je opozoril, da se je spomnil samega sebe.

Zopet je stopal nemo po trdem tlaku in mislil: kaj bo ž njimi — z onimi tremi? — Vsi trije umró za gladom, če jih pustim; štirje umró za gladom, če jih gledam, o-o-o!

In še natančneje je motril pristanski breg in z očmi meril morsko globino, kar se ga je lotil kašelj in ga davil in tlačil k tlom, da se je siloma prijel za obcestni kamen in ga krčevito objemal. Mimoidoči meščani so se radovedno ozirali na dušičnega se reveža in hiteli dalje.

Odkušljavši se je krenil v stransko ulico in opotekaje je švedral proti domu: v prsih bol, na licu smeh, v mislih nepobitno istino: tako izsušeno, zmučeno, slabotno telo, ki se danes ali jutri samo zvrne v jamo, bi bilo ribam revna hrana. Obraz se mu je lahko razširil v boleči smehljaj, in misel, ki ga je rešila ravnokar smrti, se je razvijala dalje: Največja nespamet — samemu sebi vzeti življenje in drugim s tem slabo postreči: Ali samo nespamet? ... Ali ne tudi zločinstvo? ... Odpró se vrata v večnost ... kaj potem?

Toda neodoljiva sedanost se ni dala tako ugnati: Gladna smrt njegovih dragih, strašna smrt ga je trkala po rami, to je že gledal — nepripravljen.

Šel je v prodajalnico in kupil kruha za vse novčiče. Ni ga bilo mnogo; a zavest, da

ž njim sebi in dragim za hip potolaži notranje bolečine, bodrila ga je, da je ljubeznivo stiskal pod pazduho ter poželjivo gledal ukusno dišeče breme. Hitel je naravnost domov.

Kako se je deček zaveselil slastnega kruha! Pepina je sedela na cunjah na pol oblečena, odpravlja se vedrih lic in živih očij v mesto. On se je začudil, kaj jo je pokrepčalo, zakaj po rojstvu drobne Marije ni vstala, ker ni mogla, a danes? Kako? Kam?

Najprej se je ustrašil misli, da morda njena pamet ni več na pravem mestu; saj je slišal, da take doječe ženske včasih zblazné. Njeno naravno, istinito kretanje ga je prepričalo, da se je brez vzroka ustrašil, ali za prvim sumom je pridrivil drugi, hujši ... Stresal ga je zopet nekdanji dvom: Hodi v Trst! In kolikor mu je bilo las na glavi, toliko mislij ga je vleklo nazaj, da bo čim prej — ribam hrana!

„Kam pa, mama! — Pepina, kam?“

„Rešeni smo!“

„Bog se usmili!“ Pepe je zopet mislil na blaznost.

„Za doviljo pojdem.“

„Ne pojdeš; jaz ne pustim“, vskliknil je strastno in pogledal odurno, kakor je pogledoval samo tiste dni, ko je obupaval zastran sprejete dedščine.

„Ali si dobil kaj boljšega?“ vpraša ga zvedavo, a vendar boječe.

On se je bridko nasmehnil:

„Dobil? Kje?“

„Torej ne maraš, da zaslužim košček kruha?“ Uprla je vanj oči in ga gledala začudena.

„Takšna le pojdeš dojit? Zajce plašit! In pa tvoje razbolele prsi, ha, ha! Kdo te bo maral?“

„S posredovalko moram govoriti.“

Pepe je molčal, Jeronček je pa hitel mašiti kruh v usta, malo dete je spalo.

Pepina je odšla, on se je pridružil dečku pri kruhu, sploh je pa v bornem stanovanju bilo prav tiho.

Minuli sta dolgi, mučni dve uri, ki sta Brlincu pridrvili več zlih in obupnih mislij v glavo, nego pridrvi gorski hudournik kamenja v dolino.

Pepina je prišla in molčé sedla k mali Mariji.

„Saj sem vedel“, rekel je on nič posebno ljubeznivo, sodeč jo po njenem obrazu, da ni dosegla ničesar.

Posredovalka je rekla, da ni nobene nade, ker je Pepina telesno slabotna, suha, bolehnna in slabo oblečena.

„Kam sedaj? Jesti treba!“ vprašala je obupno.

„Domov bom pisal očetu in prav lepo prosil pomoči, ker umiramo lakote.“

Tisto popoldne se je zamudila Pepina pri nekdanjih znankah, da je zberala novčiče za papir in znamko; zvečer se je pa sklonil Pepe na okno, preganil papir in pisal dolgo, dolgo pismo; le otroka sta ga motila. Dopršivši pisanje, se je veselo, da, zmagovito oziral po stanovanju in govoril:

„To mora pomagati! To pomaga! Ako Bog dá, sedaj.“

„Očetu si ponudil spravo, ne?“ S tem vprašanjem ga je spravila v največjo zadrego.

„Mislil sem na spravo, a to bi moral — mislim — ponuditi oče meni.“

„Ti pa Lucijeti, kaj?“

„Lucijeti nič. Jaz sem samo prosil, lepo prosil; in to je tudi začetek —“

„— resnice, da iz te setve ne bo zrnja; dvomim.“

A Pepe ni dvomil. Zadovoljno je legel spat, dasi lačen in brez novčiča za prihodnji dan.

„Veš, Pepe“, rekla mu je ona, ko je vse utihnilo, „mislila sem, da si se v pismu spravil z očetom. To bi bila za nas jedina rešitev in lep konec te grde jeze.“

„To se ne zgodi, dokler bom dihal.“

„Jaz pa bom skusila.“

„Ti boš skusila sedaj-le mene ubogati; to zahtevam, ne pa, kakor zadnjič —.“

„Ko sem te rešila vsaj za nekaj časa.“

„In me s tem pahnila v še globljo pogubo.“

„Pa bi te sedaj rešila iz nje.“

„Ne smeš! Proketo — —.“

„Torej naj umremo gladú?“

On si ni upal odgovoriti, a škripal je grozno in se tresel na ležišču. Pozno je zaspal, ona je pa jokala do jutra.

Brlinca je predramil hripavi krik male hčerke v materinem naročju: srčno rada bi jo bila Pepina nahranila, pa se je sama tresla bolečin in slabosti. Pozneje je sestrici pritegnil tudi Jeronček, a močnejše. Začela se je bučna, neukrotljiva glasba, segajoča očetu v dno srca. Tolažil ju je z obljubami, da prinese kruha, rožičev in bonbončkov, kakor hitro se zdani; pa zdanilo se je že davno, a dan ni mogel skozi nalašč zastrto okno.

Jeronček je verjel, ali sestra na maminih prsih ni umela tolažbe. Pepe je vstal in šel brezupno iskat pomoči. Kam? Tega ni vedel niti sam. — Krasti ga je bilo sram in si tudi ni upal, ker bi ga prej ali poslej zasačili, zaprli in nazadnje vsled pomanjkanja dela in denarja poslali domov po odgonu. Takih slučajev je videl že več; a zanj — si je mislil — bi bila ta sramota hujša od smrti. In v tem času bi njegova družinica pomrla lakote. Komu bi bilo bolje?

Torej kam? Prijatelj nima več, znancem je pa vohun in rudeči socialista.

Šel je in se vrnil prazen pozno popoldne; družina je spala, pa se tudi prebudila o najmanjšem šumu, zdihujé brezozirne lakote.

Zvečer so že vsi trepetali od mraza in slabosti.

Prišla je noč, grozna noč.

Nihče ni spal. V groznem, srce pretresujočem vzdihovanju obeh mladičev je Pepe obupaval, krik ga je že tako zmedel, da bi se bil vrgel skozi okno, ko bi bil le v prvem nadstropju.

Oblekel je razdrapano obleko, nataknil sumljivo škripajoče in z vrvico zvezane

črevlje, naslonil se na vrata in nestrpno čakal dneva. Strašna godba obeh otrok je slednjič ponehala; onemogla sta zaspala. Tudi njiju mama je zadremala, in gospodar bi bil najrajše videl, da bi zadremal tudi sam, ko bi zadremali vsi — za vselej.

Komaj je čul ropotajoči voz uliškega pometača v daljavi, šel je na ulico iskat kakoršnega koli dela. Luknjasta suknja, ki je le za silo skrivala krpe spodnje obleke, varovala ga je le malo mraza, in tresoče se noge so le težko prenašale telesno slabost; saj je bil Brlinec sam v teh capah, ob tem času in v takih razmerah pravcata poosebljena slabost.

Ura za uro je potekala zaman; solnce je stalo že visoko nad tržaškim gorskim vencem, parniki so prihajali in odhajali, vlaki so ostavljali Trst in pripeljavali tuje popotnike, a nihče ni ponudil prtljage bednemu bolniku Pepetu, ki je boječe stal bolj oddaljen in mrzlo gledal, kako so mu drugi prevzemali zaslužek. Prišel je zadnji dopoldanski vlak, Brlinec se je že naveličal samega oprezovanja, bal se je pa tudi, da obnemore na ulici; zato se je siloma rinil naprej in prirnil prav pred staro, suho, sključeno, v črnino zavito gospo, ki je držala pred seboj mal zavojček, ga takoj ponudila usiljivemu postrežčeku Pepetu in precěj glasno upila, kam naj ga nese; bil je gotov znak, da mora biti gluha.

Za njim so pa kričali redni nosilci bremen s kolodvora:

„Porco d'un sciavo, se ti venirá ancora, te maceremo, sai! Sciavo duro!“ (Svinjski suženj, če še prideš, te ubijemo, veš? Suženj trdi!)

Brlinec ni rekel ničesar, saj mu jednaki izbruhi slavne fakinaže brez spomina in srca, a ne brez trebuha, niso bili neznani. Poguma pa tudi ni imel, da bi nadaljeval začeti posel.

* * *

Poldrugo uro pozneje se je vrnil domov z nekoliko deseticami v žepu in milo pogledoval onemoglo, zdihujočo družinico na ležišču. Sam ni prav ločil, če spé in težko

sanjajo, ali bdé in resnično tožijo notranje bolečine.

Nihče ga ni pogledal.

Na oknu je čakala dopisnica od očeta iz Slivja. Črno na belem je čital:

Vsak grešnik je vreden milosti, če se skesa in prizna svoj pregrešek; takšen bi bil tudi Ti, ko bi poleg bede, ki Te tare, čutil le iskrico obžalovanja. Verjemi: bilo bi mi kapljica hladila v morju trpljenja. A ne morem Ti pomagati, ker je vsega Tvojega dela gospodinja Tebi dobro znana — nevredna oseba.

Tvoj

oče.

Pepetu so se šibila kolena: slutil je, da ne bo drugače na domu, ali da dobi na svojo milo prošnjo takšen odgovor, tega ni slutil. Ali more biti oče tako brezsrčen proti sinu? Kje je pravica, kje je ljubezen? Njegovo srce, ki je bilo tako omahljivo, je postalo hipoma trdo kot kamen. Njegov pogled, prej divji in nestalen, je postal hladen kot steklo, na obrazu globoke gube kot kamnite. Krčevito je stisnil prislužene desetice v žepu, ozrl se po pol temni sobici in jo ostavil, rahlo pokašljujoč. Kmalu je bil zopet doma z dvema steklenicama, se sklonil k soprogi in jo predramil s trdo besedo:

„Na, pij, pokrepčaj se!“

Ona se dvigne na pol zaspano, na pol bolešno:

„Oh, hvala Bogu! Torej pomoč od doma! Nisem se nadejala.“

„Da, od doma, ha, ha!“ Rekši je sam hlastno zvrnil natočenega pol piskra tekočine v grlo. Pepina si je pa še z rokama mela krmežljave oči in nemo segla po ostali pijanci . . . V štirih, petih požirkih, luk, luk, luk, je bil lonček prazen — — —

Prazni steklenici je zagnal v kot, da so glasno zazvenčali kosci; za njima se je oglasil v nesoglasnem tresku tudi lonček in se kakor črn cigan med gospôdo s črepinjami pomešal v steklenem drobižu.

Minule so dolge štiri minute. Ljudje so slišali zdihovanje in krik v nekdanji drvar-

nici. Vriščala sta oba otroka, vmes sta pa tulila v bolečinah se zvijajoča mati in oče. Zavžila sta z vinom pomešan — strup... Nekateri radovedneži so šli bližje in odprli vrata, katera je bil Pepe v naglici pozabil zakleniti; kmalu za njimi je prihitel tudi listar, ki je bil prej pustil v drvarnici dopisnico ter hitel zdihujočim po zdravniško pomoč in policijsko varstvo. Zdravnik je potrdil smrtno nevarnost in takoj ukrenil najpotrebnejše; potem je pa pridrčal voz, ki je vso družinico prepeljal v bolnico.

Ljudje so se razhajali in sočutno vzdihovali: „Oh, povera gente, povera famiglia!“ (O ubogi ljudje, uboga družina!) Hišni gospodar je pa poklical vse nebeške strele na pričo, da ga odslej njegovo mehko srce nikdar več ne premoti, da bi sprejel pod svojo streho takšno „mizerijo“.

* * *

Brlinčev Pepe je ozdravel in se moral zagovarjati zaradi samomora in tudi zaradi poskušane umora pred sodiščem; jedina priča je bila Pepina.

„Zakaj ste hoteli umoriti sebe in soprogo?“

„Ker nismo mogli več živeti; gledati pa tudi nisem mogel, da bi se pred menoj vili otroci in žena v zadnjih bolečinah.“

„Kako da ne služite?“

„Ne dobim nikakega dela, gospod!“

„Vidim; slabotni ste; pa vaša žena je še mlada — —.“

Pepina se je bila v bolnišnici pozdravila; njega so pa sodnikove besede zopet opominjale trditve: „Hodi v Trst, veš — —“ in zopet so ga mučili dvomi. Kakor črno strašilo se mu je zdela prihodnost, češ: mene sedaj gotovo zapró in gotovo umrem v ječi, to čutim; ona pa pusti otroka — na rame slivjanski občini — in pojde po svetu, kjer se izgubi s svojo lepoto — gotovo.

„Brlinec, vi molčite!“ predramil ga je preiskovalni sodnik, dočim je Pepe zrl pred-se in trpel grozne muke. Nemirno je zakašljaj, pogledal soprogo in zopet molčal.

„Gospod sodnik“, oglesi se ona, „midva sva se bila tako dogovorila.“

Nesrečni Brlinec se je zganil, nekoliko lažje je dahnil in se tako prijazno ozrl v svojo Pepino, kakor se ni ozrl gotovo, kar je prejel ž njo zakrament sv. zakona. Nežno kakor v letih prve, resnične ljubezni bi jo objel, tako veselo ga je iznenadilo njeno odločno govorjenje. Sedaj se ga je lotil kes: kolikokrat jo je žalil brez potrebe, to dobro ženko! Posilil ga je kašelj, da mu je zaprlo sapo in da so se poslušalci strahoma ozrl vanj. Sodnik je napisal listek in poslal ž njim slugo iz dvorane, potem je prisodil vsakemu malo kazni ter vprašal, če sta zadovoljna, čemur sta pritrdila; le Pepina je skrbela, kaj bo ta čas z otrokoma.

Zvedela je, da ostaneta še dalje v bolnišnici.

Pepe je še izjavil, da hoče takoj prestati kazni, in njegova soproga je pritrdila. Oba sta tihoma odšla.

Sodnik se je obrnil k poslušalcem in rekel:

„Take so žalostne posledice lahkomišljenosti, s katero se naši ljudje priseljujejo v mesto.“

„Žalosten slučaj iz najnovejše dobe!“ so pristavili nekateri. Ob raznih mizah so škrtala peresa ter se upogibali hrbti, pomladno solnce je pa ljubeznivo upiralo svoje žarke v rumenkasto pobarvane prostore, v visoke sklade zapisnikov, registratur, folijantov in zaprašenih aktov, ko se je vrnil sluga in sporočil, da je opravil nalog, a sodnik je rekel zadovoljno:

„Najpametneje je, da ga pošljejo po prestani kazni domov z vso družino.“

„Hm! Prazna skrb“, menili so drugi; „on ne bo nikjer več dolgo v nadlego; sama kost in koža ga je.“

„Če ne on, pa njegovi“, odvrnil je sodnik. Pripeljali so drugega hudodelca.

* * *

Pomlad je nekaj tednov pozneje z vso obilnostjo razsula svojo krasoto po tržaški

okolici in po bližnjem Krasu. Pogled z brega na brezmejno morje je v takih trenutkih še veličastnejši. Srce čuti, da je stopila na zemljo sama nebeška poezija.

V tem času je neki predpoldan zaropotal izpred civilne bolnišnice po novi dunajski cesti preprost voz. Na njem sta sedeli v prvi vrsti dve mladi ženski, katerih preširno in glasno govorjenje je svedočilo, da se vrneta s takim vedenjem, s kakoršnim sta prišli v Trst, ter bodeda nadaljevali prejšnje življenje, ko ji izpusti odgonski voznik; za tema lahko-miselnicama je sedela s hrbtom naprej obrnjena mlada žena, doječa malo dete, ki se je oglašalo s tankim jokom. Na drugem kolenu ji je slonel z glavo Brlinčev Pepe; raztegnil se je bil namreč zložno po vozičku in se naslonil v njeno naročje, da bi ga manj treslo. Jeronček se je poleg očetovih nog sedeč svobodno veselil prijetne vožnje v krasni naravi; on sam je čutil sredi bede in skvarjenosti krasoto vzbujene pomladi. Vse je hotel videti.

Dokler niso prišli do vrha, jih je solnce prav dobro grelo. Pepe, sama senca, tožil je, da je prevroče, in z mršavo roko je pomikal oguljeni klobuk na oči ter se strahoma oziral na znane kamene, znana drevesa in zelene hribece; ta pot ga ni še nikdar veselila, a danes je bil neobčuten, top za vse. Pepina je mislila, kako je šla z doma, kako pride danes domov. Ali kaj to? Da bi bil le on zdrav! — Morda mu bo bolje! — „Ko bi ostal doma“, rekel je zdravnik, „ne bi se mu bila ponovila stara bolezen v prsih, ki ga je spravila na kraj groba, v grob...“ Kdo bo skrbel za vse? Žal ji je bilo, da ni umrla za zavžitim strupom; zakaj nista umrla oba, zakaj ne vsi?

Dospeli so k „obelisku“ na vrh. Voz je drdral hitreje. Pepe je zdihoval, kako trese, dete v naročju je spalo, Jeronček se je čudil neznanim krajem, ženski spredaj sta pa z vsakim mimogredočim zbijali dvoumne do-tipe.

Voznik se je dostojanstveno zibal na sedežu, poganjal hitreje, hitreje, molčal in se včasih očetovsko ozrl, da li ni izgubil

katerega nemilih sopotnikov. Brlinec je vedno tesneje pritiskal klobuk na oči, vedno huje tožil, da trese, da ga tišči v prsih, da se ne more več odkašljati, naj bi voznik ustavil vsaj za hipec, da si očisti grlo. Nič. Voz je ropotal dalje in Pepe je utihnil, zagledavši znane domače kraje, kjer se je nekdanj veseli igral s tovariši, mužil piščali, okušal sladko sadje in slednjič čutil odmeve prve ljubezni... prve in zadnje.

„O moj Bog, usmili se me ti“, šepetal je jecljaje. „Ljudje, o ljudje se me niso usmilili! Oh!...“ Stemnilo se mu je pred očmi, telo se je treslo, pot mu je stal na čelu — „Pepina“, vzdihnil je, a sapa mu je zastala. Ni ga slišala.

Pepina je ugledala domači, iz klesanega kamena zidani zvonik, hišico na koncu vasi, kjer je bil, pa ni več nje srečni dom; spoznala je tudi ponosno županovo poslopje in se stresla v neki zli slutnji. Videla je zvedave domače obraze, ki so se smejali razdrapankama in radovedno ter skrbno popraševali, kdo so drugi znanci.

„Ho-hop! Ve-e-ga!“ ustavil je voznik pred županovo hišo in opozoril potnike:

„Tukaj pri gospodu županu se zglasite, potem pa kamor kdo hoče!“

To je bil njegov zadnji očetovski nasvet, in možiček, v svesti si dovršene dolžnosti, obrnil se je v drugo stran ter pozival v drugem tonu:

„Gospa Lucijeta! Kvartinček terana — tistega dobrega, veste!“

Rejena mati županja, pol gosposko, pol domače oblečena, se je kmalu prizibala z vinom na prag ter, spoznavši nove goste, zarudela in vskliknila:

„Pepina, ti! Bon giorno! Pepe, — to je Pepe! Ha, ha, ha! Kakšno veselo svidenje, kaj!“ Izročivši vino je nadaljevala: „Ali se ga je tvoj možiček tako navlekel, da se niti ne dvigne? Slišala sem, da ga rad srka; no, saj ga tudi stari, če ga le ima; pa jaz že skrbim — —. K županu morate vsi! In koliko otrok imaš? Bog nas varuj! No, no, vzdrami tistega pijanca! To se bo veselil oče izgubljenega sina, ha, ha! Roka mu je

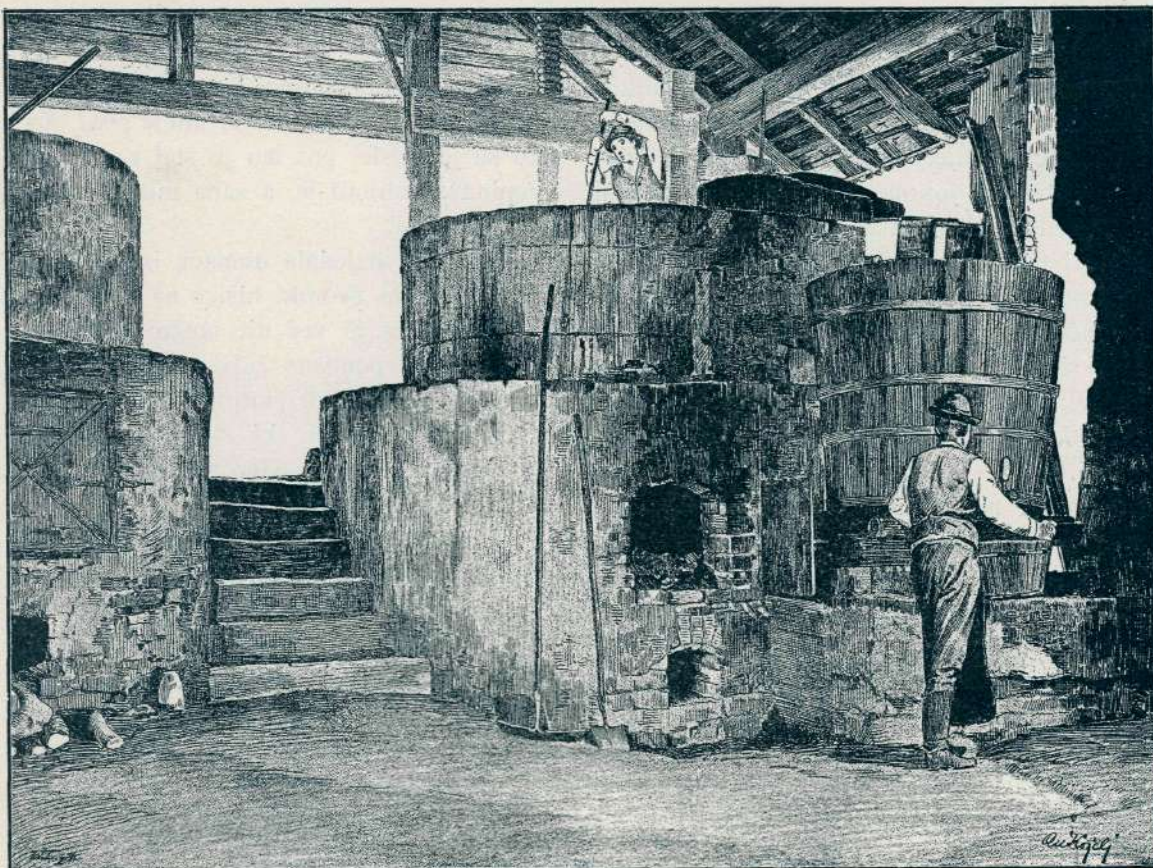
omahnila in noga mu drsa ob kolo, ha, ha! Pijanček — saj pravim, come no!“ Predrzo stopi bližje in le nekoliko dvigne klobuk, pa boječe odskoči, da tudi Pepina, ki je doslej malo ihtela v predpasnik, zmakne roko izpod njegove glave.

Počasi godrnjaje in neprenehoma vihaje osivele brke izpod nosnic se je približal tudi

slivjanski župan, oče Jeronim Brlinec, zmajal z glavo in se čudil:

„Hm, hm! Danes pa ni bil prazen šup. Ali vas je še kaj? Ni konca ne kraja s potepuhi; takšen je svet!“

„Jezus, Marija! Oče, ne govori tako!“ zavpila je Lucijeta na pragu, stisnila hčerko k sebi in zbežala notri, pa se kmalu vrnila.

Stiskanje mošta.

Risal A. Koželj.

„Kaj pa je? Saj praviš, da se ne bojiš živega vruga?“

„Tvoj sin! Le poglej!“

Neverjetno je zopet zmajal z glavo, začudil se in zategnil:

„Kaj? Bomo videli!“ ter stopal okoli voza.

„Torej tako!“ zavpil je, spoznavši Pepino. „Lepše nista mogla priti — seveda k županu, da, bomo videli, hm, hm! In ta-le spi, hm, kakor pijanec, hm! daleč jo je pripeljal, hm! in tega le drobiža ima tudi preveč,

hm, kakor cigani! — Hm, sem pravil občin-skim možem, Bog jih razsvetli, da mu naj ne dajo zglasnice, hm, hm, pa bi jo bili radi vskratili meni. Hm, bomo videli! Zdrami se no! Doma smo! Bomo videli, kaj se zme-nimo, hm, hm!“

„Oče, per Dio, kaj pridiguješ?“ zavpila je Lucijeta skozi okno. „On je strašen —.“

„Zdrami se, Pepe“, poklicala ga je Pepina rahlo; oče Jeronim ga je pa dregnil ne preveč ozirno pod rebra in zarjovel: „Krava

pijana, kaj takšen se vračšaš k očetu, — k županu?“ In solza je starcu zalesketala v očesu. Hkrati je pa tudi župan zvedel, pri čem da je: Pepetu je klobuk zdrsnil raz lice, in režeč obraz, osteklenele oči, zeva-joča usta so molčé govorila, da je šel Brlin-

pripraviti spodoben pogreb. — Županu Brlincu so se solze očetovskega užaljenja premenile v srčno žalost za sina in niso mogle na dan.

„Moj Pepe, moj ljubi, o Pepe moj ljubi!“ drugega ni izgovarjal.

Jeronček je klical:

„Ata, doma smo! Pridi z nami, ata!“ Pepina je pa kar otrpnila, da ni mogla z voza; tudi mala Marija se je oglašala.

Samo Lucijeta je molčala; pa ljudje govoré, da je molčala tudi poslej, — ker je morala.

Še tisti večer je baje poudarjala svoje pravice do Pepetove dedščine v odpovednem pismu.

„Da“, zavrnil jo je stari Jeronim. „Pepetov del — petak — tebi, vse drugo pa njegovima otrokoma in njih materi. Tako ostane. Sedaj pa več ne odneham: nikoli več se ne bomo pričkali o tem.“

* * *

„A, a, a! Hkrati sta se ženočila, pa je oče pokopal sina. Pet let se nista videla, pet let ne govorila, a, a, a! Kaj takega pa še ne!“ Tako so ugibali Slivjani v dan pogreba. Gospod vikarij pa je pel s tresočim glasom za pokojnikom: „Miserere mei Deus!“

Lucijeti, ki se ni udeležila pogreba, marveč stala s hčerko v naročju pri oknu, se je zdelo, da veljajo te besede — nji . . .

Stari Brlinec je stal ob grobu potrtna duhu in telesu. Kaj je storila trma njegova in sinova! Ali je bilo tega treba?

Pri kopi.

Risal J. Grohar.

čev Pepe z doma in se ni nikdar več vrnil — živ.

Radovedni Slivjani, ki so se bili nepozvani nabrali pred županovo hišo, nategnili so obraze; plašnejši so zbežali; pametnejši pa so pristopili, zakaj krščanska dolžnost jim je velevala, rajnemu županovemu sinu